

Rozhovor o legálním softwaru

Na naše otázky o nejen o legálním softwaru odpovídali Jan Hlaváč, tiskový mluvčí protipirátské organizace BSA (www.bsa.cz), a Josef Aujezdský, právník advokátní kanceláře Mašek, Kočí, Aujezdský (www.eAdvokacie.cz).

Computer: Je postižitelné pouhé přechovávání nelegálních kopií verzí programů, tedy na počítači nenainstalovaných nebo dokonce uchovaných mimo pevný disk, například někde ve skříni na CD/DVD? Pamatuje zákon na situace, kdy uživatel stáhne přes P2P síť nějaký program v dobré víře a přitom se jedná o přejmenovaný warez?

Jan Hlaváč: Obecně je přechovávání nelegálního softwaru postižitelné – jedno, jestli je uchovávan v skříni na DVD či na počítači. Při užívání přejmenovaného warezu může soud brát ohled na fakt, že je těžko zjistitelné, zda se jedná o pirátskou kopii, nicméně jeho rozhodnutí samozřejmě závisí na okolnostech případu. Pokud si někdo stáhne z P2P sítě kracknutou nejnovější verzi Adobe Photoshopu a tvrdí, že předpokládá, že to je zadarmo, tak soud mu těžko uvěří. To samé se týká nákupu softwaru z pirátských online obchodů, kde se software „prodává“ za zlomek běžné ceny – nelze automaticky kalkulovat s tím, že se jednoduše prohlásí, že software byl zakoupen v dobré víře, že jde o legální kopii. To posoudí až soud.

Záleží pouze na poškozeném, zda se rozhodne svá práva uplatňovat

Josef Aujezdský: Zcela na úvod je vhodné stručně uvést některé právní otázky důležité i pro další odpovědi. V případě zásahu do autorských práv je vždy nutné odlišovat občanskoprávní (soukromoprávní) odpovědnost, správní odpovědnost a případně trestněprávní odpovědnost. V obecném povědomí není toto příliš známo. Co to znamená? V případě zásahu do autorských práv určité osoby (např. vydavatele her) vzniknou této osobě vůči rušiteli určitá oprávnění (např. právo na náhradu škody, vydání bezdůvodného obohacení apod.). Záleží pouze na poškozeném, zda-li se rozhodne tato svá soukromá práva uplatňovat. Nicméně zásah do autorských práv má i veřejnoprávní důsledky, může se jednat o přestupek. V případě, že je zjištěno, že došlo ke spáchání přestupku, státní orgány toto protiprávní jednání mohou sankcionovat (nejčastěji pokutou). V případě závažnějších zásahů do autorských práv může dojít i ke vzniku trestněprávní odpovědnosti. V takovém případě už samozřejmě hrozí i trestní postih.

Ne každé porušení autorského zákona je tak trestným činem, přestože to tak bývá v médiích někdy nepřesně prezentováno. I když případy zásahů do autorských práv řešených v rámci trestního řízení jsou nejvíce mediálně sledované, z hlediska ekonomického bývá daleko důležitější rovina soukromoprávní. V případě, že dojde k porušení autorského práva určité osoby (výrobce software, autora hudebního

díla), vznikne poškozenému poměrně široké spektrum práv vůči rušiteli, včetně zmiňovaného práva na náhradu škody či vydání bezdůvodného obohacení. Povinnost nahradit nositeli práv škodu (vydat bezdůvodné obohacení) může být v mnoha případech fakticky tíživější než trestní či správní sankce.

K otázce přechovávání kopií počítačových programů je možné uvést následující. Jak je obecně známo, k užití počítačového programu (např. zhotovením jeho rozmnožením, jeho sdělováním veřejnosti prostřednictvím internetu – sdílení) může oprávněně dojít pouze se souhlasem autora nebo jiného vykonavatele majetkových autorských práv. Užitím počítačového programu je i zhotovení jedné jeho rozmnoženiny ve zmiňovaném smyslu. Pokud tedy dojde k neoprávněnému vytvoření kopie počítačového programu, jedná se o zásah do autorského práva (nezaměňovat se vznikem trestněprávní odpovědnosti), a to bez ohledu na způsob archivace této kopie. Protiprávně však samozřejmě jedná vždy ta osoba, která neoprávněnou kopii zhotovila.

K otázce omylu ohledně charakteru staženého souboru je možné uvést, že k naplnění skutkové podstaty trestného činu „Porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv databází“ se předpokládá úmyslné jednání, vznik trestněprávní odpovědnosti tak nepřichází v tomto případě v úvahu.

Hudba a filmy

Je legální:

- stahovat z internetu a přepalovat od kamarádů

Není legální:

- vystavovat na internetu, prodávat
- nahrávat film kamerou v kině
- obcházet funkční ochrany proti kopírování

Je sporné:

- půjčovat kamarádům své kopie a dávat jim je k přepálení
- torrenty, DC++ a jiné P2P stahovací programy

Computer: Existuje subjektivní posouzení viny, nebo se Policie ČR řídí striktně autorským zákonem a soud potom nějakým tabulkovým sazebníkem?

Jan Hlaváč: Policie se řídí zákonem a spolupracuje na tom i se soudními znalci a jinými odborníky. Rozhodně o vině a nevině rozhoduje soud na základě důkazů shromážděných proti obžalovanému. Důkazní materiál sbírá skupina policejních expertů za spolupráce již zmíněných soudních znalců. Soud pak rozhoduje o vině a bere přitom ohled i na polehčující či přitěžující okolnosti, které se pak odráží ve výši případného trestu.

Josef Aujezdský: O vině a uložení trestu v trestním řízení rozhoduje vždy pouze soud. Soud rozhoduje podle trestní saz-

by stanovené u konkrétního trestného činu a podle dalších ustanovení trestního zákona, což je samozřejmě komplexní záležitost. Obecně k problematice trestání trestní zákon uvádí, že při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihledne soud k stupni nebezpečnosti trestného činu pro společnost, k možnosti nápravy a poměrům pachatele (§ 33 odst. 1 trestního zákona). Jak již bylo uvedeno, je od problematiky trestních sankcí je nutné odlišovat případné nároky osob, do jejichž autorských práv bylo zasaženo.

Z případů BSA benefitují všichni výrobci

Computer: Kvůli nelegálním programům renomovaných společností je tu BSA, která s Policií ČR spolupracuje. Jak je to se staženou hudbou v MP3, filmy (DivX, DVD) a podobnými materiály. Stará se nějaká organizace o to, aby se dále nelegálně nešířila? Je přestupkem mít hudbu a filmy na počítači nebo někde v archivu CD/DVD, anebo se trestá až jejich případné další šíření (vypalování, prodej, sdílení přes P2P apod.).

Jan Hlaváč: Omyl, z případů, které iniciuje BSA, benefitují všichni výrobci softwaru. Policie zaznamená všechny softwary, které jsou nelegálně užívány, a informuje o tom právní zástupce poškozených firem. Ti výrobci softwaru, kteří jsou členy BSA, pak využívají našich právních služeb. Práva filmových tvůrců hájí Česká protipirátská unie a hudební průmysl například Mezinárodní federace hudebního průmyslu. S filmy a zvláště hudbou je to složitější než se softwarem, to je na další článek. Nicméně pokud je například film pořízen nelegálním způsobem, jde o porušování autorského zákona a z toho plynou i příslušná rizika. Nedávně četné domovní prohlídky a zabavování počítačů v Kadani a Klášterci nad Ohří u pirátů, kteří sdíleli nelegální filmové nahrávky a software prostřednictvím P2P sítě, razantní přístup Protipirátské unie a zejména policie jenom potvrzuje.

Cracky a neoficiální pluginy a updaty

Je legální:

- upravovat hry pomocí oficiálních editorů či po domluvě s distributorem

Není legální:

- vyvíjet a distribuovat cracky a některé neoficiální updaty

Je sporné:

- crackovat originálky

Josef Aujezdský: Zhotovení kopie hudebního či audiovizuálního díla pro osobní potřebu je tzv. volným užitím. Možnost volného užití autorského díla je zakotvena v ustanovení § 30 autorského zákona „Za užití díla podle tohoto zákona se nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, nestanoví-

li tento zákon jinak.“ „Do práva autorského tak nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla.“ (§ 30 odst. 2 autorského zákona). Je tedy zcela v souladu s právem, pokud si fyzická osoba zhotoví pro svou osobní potřebu kopii hudebních či audiovizuálních děl. Volné užití není možné u počítačových programů a v některých dalších případech.

Naopak ke „sdílení“ hudebních či audiovizuálních děl (např. prostřednictvím P2P systémů) už samozřejmě může legálně docházet pouze se souhlasem nositelů práv k takovým dílům. Na této skutečnosti logicky nic nemění ani to, že určitá technologie neumožňuje „stahování“ bez současného „sdílení“ stejného souboru.

Na rozdíl od počítačových programů jsou některá práva autorů ve vztahu k hudebním či audiovizuálním dílům tzv. kolektivně spravována, a to občanskými sdruženími, jako jsou OSA, DILIA, Intergram. Tyto organizace pak chrání i některé další zájmy nositelů práv.

Je i v zájmu uživatele mít instalovanou 100% legální verze softwaru

Computer: Na počítači mám software s ukradeným klíčem, ale dodatečně si koupím vlastní klíč. Je nutné kvůli legalitě přeinstalovat, nebo se stačí prokázat zakoupenou licenci?

Jan Hlaváč: Ano, takový software je třeba přeinstalovat program. Je i v zájmu uživatele mít instalovanou verzi, která je 100% legální. Samozřejmě, pokud si je uživatel naprosto jistý, že legální klíč zajistí legalizaci softwaru, tak to není třeba, ale je principiálně platí, že nákup legální kopie nelegalizuje již instalovanou pirátskou kopii. Tady doporučujeme zajímat se o licenční podmínky, které mohou, zejména u produktů určených k legalizaci, toto řešit. Pokud výrobce říká, že legální klíč k legalizaci softwaru nestačí, tak je to třeba pro vlastní ochranu respektovat.

Josef Aujezdský: Otázka podmínek užívání počítačového programu se vždy odvíjí od právního vztahu k nositeli práv k počítačovému programu (softwarové společnosti). Záleží tedy na konkrétním licenčním ujednání s tímto nositelem práv, jak má uživatel nastíněnou situaci řešit (pokud bude chtít uvedené skutečnosti uživatelem nositeli práv sdělovat). V této věci tak obecně platný návod neexistuje.

Computer: Je u nás legální prodávat programy a produkty, které umožňují obcházet práva, ale přímo to necílí? Příklad: AnyDVD pro zálohování DVD a nyní i HD DVD a Blu-ray. V hardwaru jde o modčipy pro herní konzole, umožňující mimo jiné hrani kopírovaných her.

Jan Hlaváč: Opět se jedná o velmi komplikovanou problematiku, s mnoha variacemi a také často s mnoha názory na věc. Obecně, prodávání čipů umožňující hrani kopírovaných her je trestné a registrujeme celou řadu případů, kdy na to prodejci doplatili. U softwarů, které primárně

slouží například k archivaci dat, tomu tak není, nesmí však takové programy cíleně překonávat ochranu proti nelegálnímu kopírování.

Josef Aujezdský: Ustanovení § 43 odst. 2 autorského zákona k této problematice stanoví následující: „Do práva autorského neoprávněně zasahuje také ten, kdo vyrábí, dováží, přijímá, rozšiřuje, prodává, pronajímá, propaguje prodej nebo pronájem nebo drží k obchodnímu účelu zařízení, výrobky nebo součástky nebo poskytuje služby, které a) jsou za účelem obcházení účinných technických prostředků nabízeny, propagovány nebo uváděny na trh, b) mají vedle obcházení účinných technických prostředků jen omezený obchodně významný účel nebo jiné užití, nebo c) jsou určeny, vyráběny, upravovány nebo prováděny především s cílem umožnit nebo usnadnit obcházení účinných technických prostředků.“

Ve zmiňovaných případech se tedy bude zřejmě jednat o zásah do autorského práva.

Computer: Je postižitelné samotné přechovávání (na mnoha stránkách volně distribuovaných a volně stažitelných) cracků, sériových čísel nebo generátorů sériových čísel (keygen)?

Jan Hlaváč: Tato otázka je takto paušálně těžko zodpověditelná, obecně platí, že autorský zákon poskytuje ochranu nejenom samotným autorským dílům, ale také nástrojům a pomůckám zajišťujícím ochranu autorských práv k těmto dílům.

Josef Aujezdský: Samotné držení zařízení či výrobků (pro neobchodní účely), které umožňují obcházení tzv. účinných technických prostředků ochrany práv ve smyslu § 43 autorského zákona, není zásahem do autorského práva. Zásahem je až případné obcházení těchto prostředků ochrany práv (např. při zhotovování rozmnoženiny díla).

Computer: Z autorského zákona také plyne, že uživatel nesmí jakkoli modifikovat program, není-li jeho licencí řečeno jinak. To tedy zřejmě platí i na noCD (či noDVD) cracky, které umožňují hrát bez CD/DVD v mechanice. Ale nyní by nás zajímal váš upřímný názor - zavře policie oči před někým, kdo noCD/noDVD crack používá jen proto, aby nemusel mít CD/DVD v mechanice (přestože je vlastníkem legální verze)?

Jan Hlaváč: V takovém případě asi přichází do úvahy formální kvalifikace takového jednání jakožto trestného činu, nicméně orgány činné v trestním řízení mohou vzít v potaz takzvanou míru společenského nebezpečnosti daného jednání a v případě, že tato míra nedosahuje zákonem požadované úrovně, pachatele za tento čin netrestat.

Josef Aujezdský: Vzhledem k minimální nebezpečnosti takového jednání pro společnost by se určitě nemělo jednat o trestný čin. V případech, kdy skutečně dochází k modifikaci počítačového programu nebo jeho zdrojového kódu, však samozřejmě nejsou dotčeny případné soukromoprávní nároky nositele práv k tomuto programu.

Computer: Jak byste postupovali v případě nalezení nelegálního softwaru, který už se neprodává (nemá aktuální cenu, podporu výrobce, nebo výrobce už ani jako právnická osoba neexistuje)? Trošičku jiná liga je tzv. herní abandonware, tam výrobce většinou existuje, ale tyto staré hry rozhodně nijak neprodává (ale dosud je neprohlásil za freeware) a vy je ani nemáte šanci nijak legálně nabýt. Zůstalo by používání nebo dokonce šíření abandonware bez postihu? (internetovým serverům to evidenčně prochází)?

Kde není žalobce, není ani soudce

Jan Hlaváč: To je poměrně složitá otázka, tady hodně závisí na tom, zda ten software je skutečně nedostupný a jaké jsou důvody jeho nedostupnosti. Obecně řečeno, to, že software nemá aktuální cenu, výrobce jej nepodporuje a podobně, neznamená, že je možné jej nelegálně šířit - i takový software je chráněn autorským zákonem se všemi z toho vyplývajícími důsledky. V praxi pak při nelegálním šíření takového softwaru spíše platí: „Kde není žalobce, není ani soudce.“ U abandonware je opět vhodné být opatrný, a pokud výrobce existuje, tak se na něj obrátit s dotazem, jinak platí to, co jsem řekl v předchozí větě.

Josef Aujezdský: Je zcela na uvážení konkrétního vykonavatele majetkových práv k autorskému dílu - počítačovému programu, jakým způsobem bude svá autorská práva k programu vykonávat. Včetně toho, zda (a po jakou dobu) bude poskytovat licence k užití (tedy software „prodávat“), či nikoliv. Ze samotné skutečnosti, že již není možné uzavřít licenční smlouvu na užívání programu, v žádném případě nevyplývá, že je možné program užívat bezúplatně či bez svolení vykonavatele práv (mnohdy je přímo obchodní strategií nabízet např. pouze poslední verzi příslušného programu, a nikoliv též starší verze). Z pohledu českého práva (i většiny ostatních právních řádů) nic jako abandonware neexistuje. Autorských práv se nelze platně vzdát, nicméně je možné je nevynucovat. Otázku trestnosti takového jednání by bylo nutno posoudit podle okolností konkrétního případu.

Nezkrácený rozhovor se všemi dotazy a odpověďmi najdete na computer.zive.cz.

Freeware a shareware

Je legální:

- používat freeware, adware a shareware během zkušební doby

Není legální:

- crackovat shareware

Je sporné:

- používat abandonware
- používat freeware v práci či přímo k výkonu práce

Software a počítačové hry

Je legální:

- instalovat z originálky

Není legální:

- stahovat
- dávat ke stažení
- kopírovat
- přepalovat